

Energeetika- ja keskkonnaministri määruse „Keskkonnaministri 27. detsembri 2016. a määruse nr 87 „Kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade ning kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekiri“ muutmise“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Eelnõukohase määrusega muudetakse keskkonnaministri 27. detsembri 2016. a määrust nr 87 „Kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade ning kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekiri“ (edaspidi *määrus nr 87*), täiendades lisa 1 Soosalu tootmisalaga Pärnumaal.

Määruse eelnõu ja seletuskirja on koostanud Kliimaministeeriumi maavarade osakonna nõunik Reeli Sildnik (reeli.sildnik@kliimaministeerium.ee, tel 626 0758). Õigusekspertiisi tegid õigusosakonna nõunikud Elin Liik (elin.liik@kliimaministeerium.ee) ja Annemari Vene (annemari.vene@kliimaministeerium.ee). Keeleliselt toimetas eelnõu Justiits- ja Digiministeeriumi õigusloome korralduse talituse keeleteimetaja Aili Sandre (aili.sandre@justdigi.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Maapõueseaduse (edaspidi *MaaPS*) § 45 lõigete 6 ja 7 alusel on kehtestatud keskkonnaministri 27. detsembri 2016. a määrus nr 87 „Kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade ning kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekiri“, mille lisas 1 on kehtestatud kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade nimekiri, lisas 2 kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekiri ning lisas 3 nende alade kaart. Soosalu tootmisala ei kuulu praegu kaevandamisega rikutud ja mahajäetud ega kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja.

Eelnõukohase määrusega muudetakse määruse nr 87 lisa 1 ja lisatakse nimekirja 2024. aastal maavarade registrisse kantud Pärnumaa Soosalu turbatootmisala (registrikanne nr 1034). Soosalu tootmisala asub aadressil Altmargu, Soosalu küla, Põhja-Pärnumaa vald, Pärnu maakond (katastriüksuse tunnus 18803:002:0068).

Soosalu turbatootmisalal on alates 2002. aastast kehtiv maa-ainese kaevandamise luba.

Maa-ainese kaevandamise lube anti kuni 2005. aastani kehtinud maapõueseaduse alusel aladele, kus ei olnud registrisse kantud maardlat ja maavara. Kehtiva maapõueseaduse §-de 128 ja 129 kohaselt kehtivad maa-ainese kaevandamise load nendes märgitud kehtivusaja lõpuni või nende kehtetuks tunnistamiseni ning nendele kohaldatakse maavara kaevandamise lubade kohta sätestatud.

ERA Valduse ASil (rg-kood 10218875) on Soosalu turbatootmisalal kehtiv maa-ainese luba nr 317763, mis annab õiguse kaevandada Soosalu tootmisalal hästilagunenud turvast. Luba on antud välja 21.05.2002 kehtivusega kuupäevani 21.05.2027.

13.02.2025 esitas ERA Valduse AS Keskkonnaametile taotluse (registreeritud keskkonnaotsuste infosüsteemis KOTKAS 13.02.2025 numbriga DM-131213-1) Soosalu tootmisala maa-ainese loa (KOTKAS registreeritud keskkonnaloana) nr 317763 muutmiseks, taotledes maa-ainese kaevandamise loa muutmist maavara (turvas) kaevandamise keskkonnaloaks koos vee erikasutuse osaga. Keskkonnaluba taotleti 30 aastaks, st kuni 21.05.2057. Samuti sooviti võrreldes kehtiva maa-ainese loaga korrigeerida tootmisala korrastamise suunda.

Soosalu turbatootmisala mäeeraldisel tehti 2024. aastal geoloogiline jääkvaru uuring, mille tulemusena täpsustati tootmisala jääkvaru. Uuringu tulemusena võeti maavarade registris arvele ja kinnitati Maa-ameti peadirektori 05.12.2024 korraldusega nr 1-17/24/2410 turbavaru plokis 1 aT. Soosalu turbatootmisala täpne pindala (registrikaart nr 1034¹) on maavarade registri andmetel 27,81 ha. Tootmisala piires on registris arvel 05.12.2024 korraldusega nr 1-17/24/2410 hästilagunenud turba plokk 1 mahus 77 000 tonni (EGT, 2025).

Maavarade registri muutmise kanne põhineb Soosalu turbamaardla Soosalu turbatootmisala jääkvaru uuringu aruandel (varu seisuga 15.07.2024), mille koostas 2024. aastal OÜ Inseneribüroo STEIGER (töö nr 24/4845, EGF: 9926).

Joonis 1. Soosalu maa-ainese turbatootmisala

Määruse nr 87 lisas 1 on loetelu kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaaladest.

MaaPSi § 45 lõike 1 kohaselt on turba kaevandamiseks lubatud kaevandamisluba taotleda üksnes kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade nimekirja või kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja kantud alal või maardlal. Soosalu turbatootmisala ei ole praegu kummaski nimekirjas, kuna 2024. aastani ei olnud alal registrisse kantud maardlat. Samas kaevandatud on alal juba üle 20 aasta. Seega, vaatamata maapõueseaduse eelviidatud rakendussätetele, mis näevad ette, et maa-ainese kaevandamislubade alusel lubatud tegevus peab saama jätkuda, ei oleks § 45 lõike 1 järgi võimalik maavara kaevandamisluba anda, kui turbaala ei ole § 45 lõike 6 (kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalad) või lõike 7

---

¹ <https://fond.egt.ee/fond/egf/9926>.

(kaevandamiseks sobivad turbaalad) alusel kinnitatud nimekirjas. Maapõueseaduse üldpõhimõte on maavara säästlik kasutamine ning selle eelduseks on vältida maavara raiskamist. Avatud ja kasutusel olevas maardlas tähendab see, et maavara tuleb kasutada maksimaalses ulatuses ning ei tohi jätta kasutamata osas, mida poleks eraldi enam võimalik kasutada. Sellega haakub ka nõue ala pärast tegevuse lõppu korrastada.

Soosalu turbatootmisala on olnud pikka aega töös – alalt on kooritud sugekiht ning rajatud kuivendusvõrk ja muu tootmiseks vajalik taristu. Kõik võimalikud turbatootmisega kaasnevad mõjud on üldjoontes juba avaldunud. Mida täielikumalt kasutatakse turbavarusid juba kasutusel olevatel aladel, seda vähem vajatakse turba kaevandamiseks uut pinda ning seda rohkem jääb soid looduslikku seisundisse. 2024. aastal oli kaevandamise maht 10540 tonni, 2023. aastal 5240 tonni ja 2022. aastal 19800 tonni. 2021. aastal kaevandati 12000 tonni ja 2020. aastal 8350 tonni. Seega on ala praegu aktiivses kasutuses. Turba kaevandamisel on maavara säästliku kasutamise eesmärgil lubatud turvast kaevandada kuni turba lamamini, kui seda võimaldab kaevandamisloale kantud korrastatava maa kasutamise otstarve. Kaevandamata varu (lamamini) on geoloogilise jääkvaru uuringu alusel järel 77 000 tonni (registrikaart nr 1034). Seega ei ole täidetud eeldused alal kaevandamistegevuse lõpetamiseks ja ala korrastamiseks.

Alal kaevandamistegevuse peatamine ilma seda korrastamata ei ole kooskõlas maapõueseaduse põhimõtetega, mille kohaselt tuleb kõik kaevandatud alad korrastada, mis aga eeldab varu ammendamist. Samuti ei oleks see kooskõlas kliimaeesmärkidega, kuna:

- 1) neilt aladelt lendub õhku süsinikdioksiidi, näiteks Eestis tekib igal aasta ligi 400 000 tonni; kui looduslikus seisundis sood koguvad endasse süsinikku, siis pärast kaevandamist on need olulised süsinikutekitajad (A. H. Purre, 2016)²;
- 2) kuivendatud ning taimestikuta turbaalad muutuvad turba mineraliseerumise tõttu õhku lenduva süsihappegaasi ja lämmastikdioksiidi allikaks (K. Raus, 2013)³.

MaaPSi § 45 lõike 7 alusel kehtestatud kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja kantakse sama paragrahvi lõike 3 kohaselt alad, mis on inimtegevusest mõjutatud ja millel ei ole eeldatavalt olulist looduskaitseväärtust. Selles nimekirjas olevate alade kasutamiseks on vaja vaba aastamäära olemasolu (MaaPSi § 45 lõige 4). Inimtegevusest mõjutatus ei tähenda sellel juhul, et tegemist on juba kaevandatud alaga, vaid et tegemist on näiteks kuivendatud aladega. See nimekiri on mõeldud eelkõige olukordadeks, kus alal kaevandamistegevust pole toimunud / ei toimu ning taotletakse uut luba uueks tegevuseks ning sellisel juhul on aastamäär uute tegevuste lubamisel piiriks.

Soosalu turbatootmisala on täies ulatuses kaevandamisega rikutud ala: see on kogu ulatuses kuivendatud lahtise kraavitusega ning tootmises olevalt alalt on taimestik eemaldatud. Praegu kehtib alal maa-ainese kaevandamisloa, kuid selle kehtivus lõpeb 2027. aastal, mil ala muutub mahajäetud turbatootmisalaks, kui alale ei ole enam võimalik anda uut luba, et tagada tegevuse jätkumine ja maapõueseadusekohane ala korrastamine. Aastamääraga tegevuse alustamise piiramine ei ole asjakohane, sest ala on juba avatud, tegevus on 20 aastat toimunud ning mahupiirangu asemel on sellisel juhul keskkonnakaitse aspektist eelistatum tagada ala asjakohane korrastamine. Selle saab tagada loastatud tegevuse jätkuva võimaldamise kaudu.

MaaPSi § 45 käsitlese kohaselt on kõnealusel juhul asjakohasem lisada ala määruse nr 87 lisasse 1, arvestades, et tegemist on juba täies ulatuses rikutud alaga.

Määruse lisasse lisatava turbatootmisala 27,81 ha pindala on nii väike, et see ei mõjuta oluliselt määruse kohaldamisalasse kuuluvate turbaalade pindala kokku. Maa-ainese kaevandamisloaga

² [1 Minuti Loeng: Mis saab soost pärast turba kaevandamist? \(Helena Purre\) | Tallinna Ülikool.](#)

³ <https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/53b32cc9-4813-430c-ac9c-850f7ea29dab/content>.

(kehtiv 2027. aastani) praegu kasutatav minimaalne aastamaht on 50 tonni ja maksimaalne tootmiskaht on 5000 tonni, seega on ka see maht väga väike ega ei mõjuta kuigivõrd kogu kasutatavat aastamäära.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole puutumuses Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõju

Eelnõukohase määrusega viiakse määrus nr 87 vastavusse tegeliku olukorraga, mistõttu ei avalda see olulist mõju elu- ja looduskeskkonnale ega regionaalarengule. Mõju kohaliku omavalitsuse korraldusele, riigi julgeolekule ja välissuhetele puudub.

Mõju maakasutusele

Soosalu turbatootmisala asub Pärnu maakonnas Põhja-Pärnumaa vallas, Pärnu-Jaagupi alevist ~ 4 km ida pool. Tootmisala jääb eraomandisse, taotlejale kuuluvale kinnistule Altmargu (tunnus 18803:002:0068, 90% turbatööstusmaa ja 10% maatulundusmaa). Tootmisala külgneb erakinnistutega Rabaääre (tunnus 18803:002:0176), Kuraliku (tunnus 18803:002:0379), Alt-Koobi (tunnus 18803:002:0281) ja Alt-Soosalu (tunnus 18803:002:0251).

Tootmisala on kogu ulatuses kuivendatud lahtise kraavitusega ning tootmises olevalt alalt on taimestik eemaldatud. Tootmisala ümbruses asub Soosalu maaparandussüsteem (MPS kood 6115050020170), mille avatud eesvoolu kasutatakse ka turbatootmisala eesvooluna. Neid kraave on tootmisala eesvooluna kasutatud aastakümneid ning muudatuse tõttu eesvoolu juhitud vooluhulgad ei muutu.

Mõju elurikkusele

Keskkonnaameti analüüsi põhjal ei leidu Soosalu tootmisala mäeeraldisel, teenindusmaal ja selle 500 m laiusel puhvril kaitstavaid loodusobjekte. Lisaks ei asu Soosalu tootmisala Natura 2000 võrgustiku alal. Lähim Natura 2000 võrgustiku ala asub 5 km raadiuses, lähim Natura elupaik ~ 1170 m kaugusel. Keskkonnaregistri andmetel ei esine kaitsealuseid taime- ega loomaliike ega ole kaitstavaid looduse üksikobjekte ega muid kitsendusi.

Turbatootmise alast lääne suunas ca 900 m kaugusel asub III kaitsekategooria liikide vööthuulsõrmkäpp (*Dactylorhiza fuchsii*; keskkonnaregistrikood KLO9330611), kahkjaspunane sõrmkäpp (*Dactylorhiza incarnata*; keskkonnaregistrikood KLO9330641) elupaigad. Edela suunas ca 1,05 km kaugusel asub III kaitsekategooria liigi harilik porss (*Myrica gale*; keskkonnaregistrikood KLO9330788) elupaik. Kagu suuna 1,6 km kaugusel asub II kaitsekategooria liikide eesti soojumikas (*Saussurea alpina subsp. Esthonica*; keskkonnaregistrikood KLO9330479), kuninga-kuuskjalg (*Pedicularis sceptrum-carolinum*; keskkonnaregistri kood KLO9330806) elupaigad. Samuti kagu suunas 1,6 km kaugusel asub III kaitsekategooria liikide vööthuul-sõrmkäpp (*Dactylorhiza fuchsii*; keskkonnaregister KLO9330610), kahkjaspunane sõrmkäpp (*Dactylorhiza incarnata*; keskkonnaregistri kood KLO9330639), kahelehine käokeel (*Platanthera bifolia*; keskkonnaregistri kood KLO9330818) elupaigad. Mäeeraldisest (Soosalu turbatootmisala) 10 km raadiusesse jääb kaks must-toonekure elupaika (KLO9128708; KLO912446). Mõju looduskeskkonnale ja elurikkusele kaalutakse loa andmisel, arvestades kehtivaid piiranguid. Kuna tegemist on jätkuva tegevusega, mis on kestnud juba pikka aega, siis on mõjud avaldunud ning suure tõenäosusega olulist mõju ei lisandu.

Mõju kliimaeesmärgile

Mõju kliimaeesmärkide täitmisele ei muutu oluliselt, kuna maa-ainest kaevandatakse Soosalu maardlas juba 20 aastat, tegevuse ulatus ega maht kavandatud muudatuse tõttu ei muutu. Seega määrust Soosalu turbatootmisala võrra täiendades viiakse määrus üksnes vastavusse tegeliku olukorraga. Kliimaeesmärkidele mõjuks negatiivselt ala jätmine korrastamata seis, kui kaevandamisloa kehtivus lõppeks ning uut luba ei saaks anda. Stsenaarium rakenduks, kui uut luba ei anta ja kaevandatud ala loa kehtivuse lõppemise ajaks ei korrastata. Eespool on selgitatud maapõueseaduse põhimõtteid ala korrastamise ning maavara säästliku kasutamise kohta ning nende kohaselt ei saa lugeda säästlikuks ressursikasutuseks, kui korrastada ala jääb etappi, kus varu on järel 77 000 tonni. Seega on mõistlik luua võimalus varu täielikuks väljamiseks ja korrastada seejärel ala. Praeguses seisus oleks keeruline ka ala korrastamise nõudmine, kuna sellisel juhul oleks tegemist MaaPSi § 16 lõikes 4 sätestatud põhikohustuse rikkumisega, sest maavara tuleb kaevandada ning muul alusel looduslikust seisundist eemaldada ja kasutada majanduslikult võimalikult otstarbekalt ja säästlikult.

Mõju majandusele

Sihtrühm – maa-ainese kaevandamisloa omaja, kes on ühtlasi maavara kaevandamisloa taotleja (menetluses üks taotlus, antud üks maa-ainese kaevandamise luba).

Määruse muutmine avaldab majandusele väikses matus positiivset mõju, kuna 2027. aastal Soosalu maa-ainese kaevandamisloa kehtivus lõpeb ning vaja on anda selle asemel maavara kaevandamise luba, arvestades, et tegemist on 2024. aastast maavarade registrisse kantud maardlaga. Selle loa andmine ei oleks määrust muutmata võimalik, kuna turbaalade määruse nr 87 nimekirjas praegu selle turbatootmisalaga ei arvesta.

Mõju riigiasutustele (Keskkonnaamet loa andjana)

Selleks, et Keskkonnaamet saaks anda Soosalu turba kaevandamiseks loa, on vaja muuta määrust nr 87. Vastasel juhul tuleks formaalsetel põhjustel keelduda loa andmisest. See aga ei oleks kooskõlas sisuliste asjaoludega ja seega ka maapõueseaduse mõtte ja eesmärgiga, kuna maa-aines on ümber hinnatud maavaraks ja maavarade registris arvele võetud. Lisaks tekiks tootmisalalt edasi kasvuhoonegaase, kui see jääb nõuetekohaselt korrastamata ja turvas väljamata.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevus, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamine ei too kaasa ülemääraseid lisakulutusi ega -tulusid. Määruse rakendamiseks ei ole vaja teha lisatööd. Määruse muutmise ja kaevandamisloa andmisega kaasnevad kaudsed tulud riigieelarvesse kaevandamisõiguse tasu ja kohalikule omavalitsusele maksutulu näol.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Määruse koostöölastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Määruse eelnõu saadetakse koostöölastamiseks ja arvamuse avaldamiseks eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile ja Rahandusministeeriumile ning Eesti Linnade ja Valdade Liidule. Eelnõu saadetakse arvamuse avaldamiseks ka MTÜ-le Eesti Turbaliit, MTÜ-le Eesti Looduskaitse Selts, Eesti Keskkonnaühenduste Kojale ja Eestimaa Looduse Fondile.